

SECTION «LAW SCIENCES»

PROBLEMATIC ISSUES OF INTRODUCING CRIMINAL LEGAL PROTECTION OF THE LIFE OF JUDGES AND OFFICIALS OF THE INTERNATIONAL CRIMINAL COURT IN UKRAINE

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАПРОВАДЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ЖИТТЯ СУДДІВ ТА ПОСАДОВИХ ОСІБ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ В УКРАЇНІ

Nataliia Karpova¹

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-651-5-17>

Abstract. *Subject of the study.* The published article is intended to study such an issue as criminal-legal protection of the lives of judges and officials of the International Criminal Court from murder or attempted murder in connection with their administration of justice on the territory of Ukraine. The issue of the nature of the immunity of judges of the International Criminal Court and officials of the International Criminal Court, which include the Prosecutor and the Registrar, is also studied. *Methodology.* In this study, the author used the logical method, the method of semantic analysis, as well as the comparative law method. *Purpose.* The purpose of this article is to assess the feasibility of choosing Article 379 of the Criminal Code of Ukraine for criminal-legal protection of the lives of judges and officials of the International Criminal Court from murder or attempted murder in connection with their administration of justice in Ukraine. The author explores the history of cooperation between Ukraine and the International Criminal Court and the current state of this cooperation.

---

¹ Doctor of Philosophy of Law, Associate Professor,
Associate Professor of Department of Law,
Higher Educational Institution
“Academician Yuriy Bugay International and Scientific Technical University”, Ukraine

The author examines the latest Ukrainian laws adopted by the Verkhovna Rada of Ukraine in order to implement the provisions of the Rome Statute into national legislation. The author examined the possibilities for judges, the Prosecutor and the Registrar of the International Criminal Court to perform their official duties during their stay in Ukraine and established such possibilities for judges, the Prosecutor and the Registrar. The author examined the legal nature of the immunity of judges and officials of the International Criminal Court. The author established the double immunity of judges and officials of the International Criminal Court, which differs from the immunity of Ukrainian judges. The author analyzed the compliance of Article 379 of the Criminal Code of Ukraine with the legal statuses and immunities of judges and officials of the International Criminal Court. *Conclusion of the study.* The author established that judges, the Prosecutor and the Registrar of the International Criminal Court have double immunity, which consists of a combination of diplomatic immunity and judicial and procedural immunity. The author proposed that the judges, the Prosecutor and the Registrar of the International Criminal Court have the legal status of internationally protected persons, in accordance with the Convention on the Prevention and Punishment of Crimes against Internationally Protected Persons, including Diplomatic Agents. The author established the inconsistency of Article 379 of the Criminal Code of Ukraine with the legal status and immunities of judges and officials of the International Criminal Court. The author proposed to include judges and officials of the International Criminal Court in the list of victims of a crime, which is provided for in Article 443 of the Criminal Code of Ukraine, since this article protects the lives of persons who have international protection from intentional murder or attempted murder. *Practical implications.* The proposals put forward can be used to improve Ukrainian criminal legislation in the part that ensures cooperation between Ukrainian courts and law enforcement agencies with the International Criminal Court. *Value / originality.* This study is an original, first-in-history study of the criminal-legal protection provided by the Criminal Code of Ukraine for the lives of judges and officials of the International Criminal Court against intentional murder or attempted murder.

1. Вступ

25 жовтня 2024 року заступниця керівника Офісу президента України Ірина Мудра передала секретаріату ООН ратифікаційну грамоту щодо приєднання України до Римського статуту [12]. Це забезпечило Україні статус повноцінного учасника Асамблеї держав-учасниць Римського статуту – керівного, наглядового і законодавчого органу Міжнародного Кримінального Суду (далі МКС). Римський статут – це міжнародний договір, який було прийнято для створення МКС 17.07.1998 р. в Римі на Римській конференції шляхом голосування 120 держав. Римський статут набув чинності 01.07.2002 р. [25]. МКС має повноваження здійснювати юрисдикцію, стосовно осіб, які підозрюються у вчиненні злочину геноциду, злочину агресії, злочинів проти людяності, воєнних злочинів. Дана юрисдикція охоплює повний цикл кримінального провадження: розслідування, кримінальне переслідування, судовий розгляд та призначення покарання. Для України Римський статут набрав чинності з 01.01.2025 р., внаслідок чого Україна стала 125-ю країною, яка має статус учасниці Римського статуту МКС [25]. МКС – це постійний автономний суд, на відміну від спеціальних трибуналів щодо колишньої Югославії та Руанди, створених в рамках ООН для розгляду конкретних ситуацій і обмежених цими ситуаціями.

21.08.2024 Верховна Рада України (далі ВРУ) прийняла Закон України «Про ратифікацію Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправки до нього» № 3909-IX із сформульованою в ст. 2 даного закону поправкою до Римського статуту, відповідно до якої Україна визнає юрисдикцію МКС щодо злочину, передбаченого ст. 8bis Римського статуту, починаючи з 17.08.2018 р. [4]. Президент України Володимир Зеленський підписав даний закон 24.08.2024 р. [4].

Ратифікація Римського статуту [25] стала початком приведення українського національного законодавства у відповідність до положень Римського статуту [25]. Імплементация положень Римського статуту [25] в національне законодавство надає Україні здатність та можливість реально виконувати свої зобов'язання за Римським статутом [25]. Тому в самому законі про ратифікацію було передбачено завершення внутрішньодержавного процесу імплементації Римського статуту в українське законодавство шляхом прийняття ВРУ проекту Закону про внесення змін до Кримінального та Кримінального про-

цесуального кодексів України у зв'язку з ратифікацією Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього [3]. Цей законопроект включав певні положення Римського статуту [25] в українське національне кримінальне законодавство. Лише після прийняття цього законопроекту як закону ратифікаційна грамота про приєднання до Римського статуту [25] могла бути передана на зберігання до Організації Об'єднаних Націй (ООН).

09.10.2024 р. ВРУ прийняла Закон України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України у зв'язку з ратифікацією Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього» від 09.10.2024 р. № 4012-IX [3], який вніс необхідні для гармонізації українського законодавства із Римським статутом МКС зміни до Кримінального Кодексу України (далі ККУ) та Кримінального процесуального кодексу України (далі КПК). Набрання чинності цим законом та Законом України «Про ратифікацію Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправки до нього» від 21.08.2024 р. № 3909-IX [4] відбулось одночасно.

За предметом правового регулювання Закон України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України у зв'язку з ратифікацією Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього» від 09.10.2024 р. № 4012-IX [3] належить до виконання тих міжнародних зобов'язань України, які передбачені у рамках Розділу II «Політичний діалог та реформи, політична асоціація, співробітництво та конвергенція у сфері зовнішньої та безпекової політики» та Розділу III «Юстиція, свобода та безпека» Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [10]. Спеціальною метою даного закону є створення найбільш комфортних умов для ефективної роботи МКС в Україні.

Даний закон детально визначає порядок виконання зобов'язань України при її співробітництві з МКС під час проведення МКС кримінального провадження на території України. Важливо звернути увагу на те, що даний закон заздалегідь встановлює кримінальне покарання за усі можливі форми перешкоджання діяльності суддів та посадових осіб МКС в Україні. Оскільки Україна зацікавлена у проведенні МКС

кримінального провадження на території України стосовно злочину агресії з боку російської федерації, то для України важливо заздалегідь усунути будь-які перепони для такого провадження. Однією з створених українським законодавством гарантій діяльності суддів в Україні є встановлення статтею 379 ККУ кримінальної відповідальності за посягання на життя суддів, яке виражається в умисному вбивстві судді або замаху на умисне вбивство судді [27]. П. «ж» ч. 6 ст. 1 Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України у зв'язку з ратифікацією Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього» від 09.10.2024 р. № 4012-IX додає до ст. 376 ККУ примітку, згідно з якою у ст. 379 ККУ під судом і судьями потрібно розуміти поруч із судами і судьями України, також і МКС, його суддів і посадових осіб [3]. Оскільки диспозиція ст. 379 ККУ [27] передбачає кримінальну відповідальність за умисне вбивство українського судді або за замах на нього в зв'язку з його/її діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя, то внаслідок прирівнювання МКС, його суддів і посадових осіб до українських судів та суддів в контексті ст. 379 ККУ [27], кримінально-правова охорона даної статті ККУ розповсюджується на суддів і посадових осіб МКС.

Таким чином українські законодавці визнали умисне вбивство судді чи посадової особи МКС або замах на нього в зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя, особливо тяжким злочинном, який передбачено ст. 379 ККУ [27]. Але чи потрібна Україні така кримінально-правова охорона життя суддів і посадових осіб МКС? Чи потрібно розповсюджувати кримінально-правову охорону ст. 379 ККУ [27] на посадових осіб МКС? Який спосіб кримінально-правової охорони життя суддів і посадових осіб МКС підходить для України? Тому оцінка доцільності встановлення в Україні кримінально-правової охорони статтею 379 ККУ [27] суддів чи/та посадових осіб МКС від їх умисне вбивства або замаху на нього в зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя, є важливою для вирішення проблем подальшої участі України в діяльності МКС в новому для України статусі країни-учасниці Асамблеї держав-учасниць Римського статуту.

Метою дослідження є оцінка доцільності визначення умисного вбивства судді чи посадової особи МКС або замаху на нього в зв'язку з

їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя, як особливо тяжкого злочину, який передбачено ст. 379 ККУ [27], для з'ясування того, чи підходить дана стаття для кримінально-правової охорони життя суддів і посадових осіб МКС в Україні.

Методологія. У даному дослідженні автор використовував логічний метод, метод семантичного аналізу, також порівняльно-правовий метод.

Аналіз досліджуваного питання. Українські вчені приділяють увагу співробітництву між Україною та МКС з моменту підписання Україною Римського статуту [25] в 2000 р. Окремі питання даного співробітництва розглядалися в роботах В. Точиловського [30], М. Гнатовського, О. Задорожнього, А. Кориневич, С. Кучевської, О. Сенаторової, Т. Сироїд, та інших [14], проте вони аналізують співробітництво України та МКС на попередніх перед отриманням Україною повноцінного статусу країни-учасниці Асамблеї держав-учасниць Римського статуту етапах.

Шлях України до повноцінної участі в МКС почався з підписання Україною Римського статуту [25] 20.01.2000 р., але багато разів зупинявся через відсутність ратифікації Римського статуту Україною. Після підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом у 2014 році ратифікація Римського статуту стала одним із прямих міжнародних зобов'язань України. Але Україна заявляла про неможливість ратифікації Римського статуту до внесення змін в Конституцію України [7], спираючись на відповідний висновок Конституційного Суду України (далі КСУ). 11.07.2001 р. КСУ надав Висновок у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України Римського статуту МКС (справа про Римський статут), згідно з яким ратифікація Римського статуту неможлива без внесення змін до ст. 124 Конституції України, які б передбачали можливість долучення МКС до системи національної юрисдикції як її доповнення [22].

Відсутність законної можливості для ратифікації Римського Статуту не завадила Україні скористатися п. 3 ст. 12 Римського статуту МКС [25], звернувшись в квітні 2014 р. до МКС із заявою про визнання юрисдикції МКС щодо злочинів режиму Януковича під час подій Революції Гідності. Україна визнала юрисдикцію МКС з двох питань: заявами Міністерства закордонних справ України, поданими

17.04.2014 р. щодо справ Майдану і 08.09.2015 р. щодо злочинів проти людяності і воєнних злочинів, вчинених на її території, цими заявами поклала на себе обов'язки співробітничати з МКС [5]. МКС відреагував на дані заяви тим, що Офіс прокурора МКС провів попереднє вивчення ситуації в Україні в період з квітня 2014 року по грудень 2020 року. 11.12.2020 р. прокурор МКС Фату Бенсуда повідомила про завершення попереднього вивчення ситуації в Україні та можливість переходу на стадію розслідування [1].

28 лютого 2022 року новий прокурор МКС Карім Хан розповів про намір розпочати розслідування ситуації в Україні, тому що «є обґрунтовані підстави вважати, що в Україні були скоєні як імовірні воєнні злочини, так і злочини проти людяності» [18]. Він зауважив, що цей висновок стосується подій, розглянутих Офісом прокурора з 2013 року під час попереднього вивчення, а також будь-яких нових імовірних злочинів, що підпадають під юрисдикцію Суду, вчинених будь-якою стороною на території України в контексті нещодавньої ескалації конфлікту [18]. 23.03.2023 р. МКС відкрив представництво в Україні. Після офіційного додавання ч. 6, яка присвячена саме МКС, до ст. 124 Конституції України [7] у червні 2016 р., Україна отримала юридичну можливість визнати юрисдикцію МКС на встановлених Римським статутом МКС [25] умовах.

Не зважаючи на те, що Україна зробила заяви про визнання юрисдикції МКС в 2014 та 2015 роках, в той період українські законодавці не займалися адаптацією внутрішнього законодавства до положень Римського статуту [25] для співпраці з МКС та виконання рішень МКС. 03.05.2022 р. було ухвалено Закон України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо співробітництва з Міжнародним кримінальним судом» [2]. Ці зміни полягали в появі нового розділу КПК – IX-2, присвяченого особливостям співробітництва української системи юстиції з МКС [28], змінах до ст. ст. 183, 208 КПК [28], змінах у Кримінально-виконавчому Кодексі України [29], Законі України «Про попереднє ув'язнення» від 30.06.1993 р. № 3352-ХІІ [21]. Усі ці зміни повинні адаптувати українське процесуальне законодавство на стадіях досудового розслідування, судового розгляду, виконання покарання до положень Римського статуту [25].

Їх недоліком було те, що вони не торкались положень матеріального кримінального права.

Закон України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України у зв'язку з ратифікацією Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього» від 09.10.2024 р. № 4012-IX [3] повинен заповнити цю прогалину у правовій базі виконання Україною своїх зобов'язань як держави – учасниці Асамблеї держав-учасниць Римського статуту [25]. Дана правова база у внутрішньому законодавстві повинна привести українське національне законодавство у відповідність до положень Римського Статуту [25] та принципів діяльності МКС та створити умови для ефективного співробітництва України та МКС з урахуванням міжнародного загальновизнаного статусу його співробітників.

Із усього комплексу кримінально-правових норм ККУ [27], які імплементують в нього положення Римського статуту, автор обрав ту норму, яка призначена охороняти життя суддів та посадових осіб МКС, оскільки існування національних законодавчих способів забезпечення кримінально-правової охорони життя суддів відповідає міжнародно-правовим стандартам охорони життя суддів. Світове співтовариство визнає громадську потребу у незалежному, безсторонньому, об'єктивному та законному судочинстві, для здійснення якого необхідні безпечні умови для виконання судьями свого службового обов'язку. Відомо, що дуже часто акти позбавлення життя суддів стають наслідками саме незалежного та правоорієнтованого виконання ними свого службового обов'язку. Слід зауважити, що кримінальне правопорушення, яке передбачено ст. 379 ККУ [27], визнається за українською класифікацією кримінальних правопорушень особливо тяжким злочином, а найвищий рівень його суспільної небезпечності підкреслюється тим, що одним із перелічених в санкції ст. 379 ККУ [27] покарань є довічне позбавлення волі, яке є найтяжчим видом покарання в українському кримінальному законодавстві.

Невирішені раніше частини проблеми. Отже, станом на лютий 2026 року відповідно до примітки до ст. 376 ККУ [27] МКС, його судді і посадові особи мають в Україні аналогічний із статусом судів та суддів України статус у випадку умисного вбивства судді чи посадової особи МКС або замаху на нього в зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною

із здійсненням правосуддя. Внаслідок чого умисне вбивство судді чи посадової особи МКС або замах на нього в зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя, заздалегідь визнано в Україні особливо тяжким злочином, який передбачено ст. 379 ККУ [27], не зважаючи на те, що випадків умисного вбивства судді чи посадової особи МКС або замаху на таке вбивство на території України в українській історії ще не було.

Така ситуація викликає чергу впливаючих одне з одного питань: Які види суддів та посадових осіб МКС захищає від умисного вбивства в зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя, або замаху на нього ст. 379 ККУ [27]? Яка імовірність перебування суддів та посадових осіб МКС в зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя, в Україні? Якщо кримінально-правова охорона судді чи посадової особи МКС в Україні від вбивства або замаху на нього необхідна, то наскільки влучним є законодавчий вибір саме ст. 379 ККУ [27] для встановлення такої охорони?

2. Аналіз службових статусів суддів МКС та посадових осіб МКС

Першим завданням даного дослідження буде встановлення тих видів суддів і посадових осіб МКС, умисне вбивство яких або замах на нього в зв'язку з їх робочою діяльністю, в Україні охоплюється складом особливо тяжкого злочину, передбаченого ст. 379 ККУ [27]. Для їх встановлення необхідний глибокий розгляд законодавства, яке регулює правовий статус та функціонування МКС.

Відповідно до ст. 1, 2, 3 Римського статуту [25] МКС – це постійно діюча незалежна автономна установа з міжнародною правосуб'єктністю, яка доповнює національні системи кримінального правосуддя, володіє повноваженнями здійснювати юрисдикцію стосовно фізичних осіб за пов'язані з війною та/або масовим знищенням людей злочини, до яких належать 1) злочин геноциду, 2) злочини проти людяності, 3) воєнні злочини, 4) злочин агресії [25]. Відповідно до ч. 2 ст. 4 Римського статуту МКС може здійснювати свої функції і повноваження на території будь-якої держави-учасниці та, за спеціальною угодою, на території будь-якої іншої держави [25]. Відповідно до ст. 2 Римського статуту МКС не належить до органів ООН [25], відрізняється від Міжнародного Суду, що є головним судовим орга-

ном ООН для вирішення спорів між державами. МКС не має потреби на особливий мандат від ООН. МКС діє за «принципом взаємодоповнюваності», який полягає в тому, що МКС призначений доповнювати, але не заміщати національні системи кримінального правосуддя. На практиці цей принцип виражається в тому, що МКС може здійснювати кримінальне переслідування тільки тоді, коли національні системи кримінального правосуддя не здійснюють провадження або коли вони стверджують, що начебто роблять це, але насправді не бажають або не здатні належним чином здійснювати такі провадження. Відповідно до цього принципу МКС може розслідувати діяльність окремих осіб і, за наявності підстав, переслідувати та притягувати до відповідальності фізичних осіб, тільки якщо відповідні держави цього не роблять або не бажають робити чи не здатні належним чином це зробити. Відповідно до ч. 1 ст. 12 Римського статуту [25] держави-учасниці Римського статуту своєю участю у статуті автоматично визнають юрисдикцію МКС стосовно визначених в Статуті злочинів. Відповідно до ч. 3 ст. 12 Римського статуту держава, яка не є учасницею цього Статуту, може шляхом подання заяви Секретареві Секретаріату МКС (далі Секретарю) визнати здійснення Судом юрисдикції стосовно окремого злочину із передбачених статутом злочинів [25], саме цією можливістю скористалась Україна в 2014 році. У випадку, коли Рада Безпеки, діючи відповідно до ст. ст. 39, 41 Розділу VII Статуту ООН [31], направляє ситуацію до Офісу Прокурора МКС, згода будь-якої держави не потрібна. МКС не має права на ретроспективну активність, його юрисдикції підлягають тільки події, які відбулися після набрання чинності Римського Статуту [25] 01.07.2002 р. Якщо держава стала учасницею Статуту після набрання ним чинності, МКС може здійснювати свою юрисдикцію лише стосовно злочинів, скоєних після набрання чинності Статуту для цієї держави, окрім випадків, коли держава зробила визнання юрисдикції МКС із зворотною дією, але все одно до 01.07.2002 р.

МКС складається з чотирьох органів: Президії, Палат, Офісу Прокурора та Секретаріату. Кожен з цих органів виконує певні обов'язки та має певний мандат та повноваження. До штату усієї організації входить понад 900 осіб з приблизно 100 країн світу.

Відповідно до ст. 36 Римського статуту Суд складається з 18 суддів [25]. Ч. 3 ст. 36 Римського статуту [25] встановлює високі стандарти

для суддів МКС, які повинні бути компетентними у сферах кримінального і процесуального права, міжнародного гуманітарного права, прав людини, насильства стосовно жінок або дітей, мати необхідний досвід роботи суддею, прокурором, адвокатом або в іншому аналогічному статусі у сфері кримінального судочинства, володіти однією з робочих мов Суду. Відповідно до ч. 9 ст. 36 Римського статуту судді обіймають свою посаду протягом дев'яти років [25]. Відповідно до ч. 1 положення 9 Регламенту МКС термін повноважень суддів починається з одинадцятого березня з дня їх обрання [24]. Відповідно до ч. 1 ст. 40 Римського статуту судді є незалежними під час виконання своїх функцій [25]. Відповідно до ч. 3 ст. 40 Римського статуту [25] судді, які повинні виконувати свої функції на постійній основі у місці перебування Суду, не можуть займатися іншою діяльністю професійного характеру. Відповідно до ст. 35 Римського статуту усі судді обираються як члени Суду, що виконують свої функції на постійній основі, і перебувають у розпорядженні Суду для виконання своїх функцій на цій основі від початку строку своїх повноважень, крім суддів, які входять до складу Президії і виконують свої функції на постійній основі з моменту свого обрання [25].

Відповідно до ст. ст. 34, 39 Римського статуту [25] після обрання суддів Суд обирає Президію з трьох суддів та організує у своєму складі відділи – 1) апеляційний, який складається з Голови і чотирьох суддів; 2) судовий, який складається не менш ніж із шести суддів; 3) відділ досудового провадження, який складається не менш ніж із шести суддів [25]. Палати трьох видів здійснюють в кожному відділі судові функції Суду: 1) Апеляційна Палата складається з усіх суддів Апеляційного відділу; 2) функції Судової палати виконуються трьома суддями Судового відділу і може бути організовано 2-3 Судових палати, якщо це визнано необхідним; 3) функції Палати досудового провадження здійснюються або трьома суддями Відділу досудового провадження, або одним суддею цього Відділу відповідно до Римського Статуту та Правил процедури і доказування, також може бути організовано 2-3 Палати досудового провадження, якщо це визнано необхідним. Відповідно до положення 14 Регламенту МКС судді кожного відділу обирають голову відділу зі своїх членів для нагляду за адміністративною діяльністю відділу на протязі одного року [24].

Характер повноважень суддів МКС залежить від органу МКС, в якому вони займають посаду, але відповідно до ч. 2 ст. 48 Римського статуту усі судді МКС володіють привілеями та імунітетом глав дипломатичних представництв, коли вони беруть участь у діяльності Суду або стосовно такої діяльності [25], що підтверджує визначний міжнародний авторитет МКС. Також відповідно до ч. 2 ст. 48 Римського статуту судово-процесуальний імунітет усіх видів стосовно всього сказаного, написаного суддями та дій, вчинених ними під час виконання службових обов'язків, продовжує надаватися їм і після закінчення строку їхніх повноважень [25]. Тому потрібно розглянути привілеї та імунітет глав дипломатичних представництв в українському контексті.

В Україні привілеї та імунітет глав дипломатичних представництв регламентуються міжнародними нормативно-правовими актами – Віденською конвенцією про дипломатичні зносини від 18 квітня 1961 р. [33], Віденською конвенцією про консульські зносини від 24 квітня 1963 р. [32], та прийнятим на основі цих конвенцій Положенням про дипломатичні представництва та консульські установи іноземних держав в Україні від 10 червня 1993 р. [23], яке належить до українського законодавства.

У міжнародній правовій практиці глави дипломатичних представництв вважаються дипломатичними агентами найвищого рангу, які керують місіями відповідно до п.п. «а», «е» ч. 1 ст. 1 Віденської конвенції про дипломатичні зносини від 18 квітня 1961 р. [33]. Відповідно до ч. 1 ст. 14 Віденської конвенції про дипломатичні зносини від 18 квітня 1961 р. [33], глави дипломатичних представництв поділяються на класи: 1) послы або нунції, акредитовані при главах держав; 2) посланці, міністри та інтернунції, акредитовані при главах держав; 3) повірені у справах, акредитовані при міністрах закордонних справ. Але в ч. 2 ст. 14, ст. 18 Віденської конвенції про дипломатичні зносини від 18 квітня 1961 р. [33] зазначено, що за винятком питань старшинства та етикету, між главами місій не повинно бути жодної різниці залежно від їхнього класу, тому незалежно від свого класу глава дипломатичного представництва має привілеї та імунітет дипломатичного агента. Відповідно до ст. 29, ч. 2 ст. 31 Віденської конвенції про дипломатичні зносини від 18 квітня 1961 р. особа дипломатич-

ного агента є недоторканною, не підлягаючою арешту чи затриманню в будь-якій формі, вільною від зобов'язань давати свідчення як свідку [33]. Також ст. 29 Віденської конвенції про дипломатичні зносини від 18 квітня 1961 р. [33] покладає на державу перебування обов'язки вживати всіх належних заходів для запобігання будь-якому посягання на особу, свободу чи гідність дипломатичного агента. Ст. 31 Віденської конвенції про дипломатичні зносини від 18 квітня 1961 р. [33] наділяє главу дипломатичного представництва повним імунітетом від кримінальної юрисдикції держави перебування.

В українському законодавстві правовий режим перебування глав дипломатичних представництв в Україні конкретизується в Положенні про дипломатичні представництва та консульські установи іноземних держав в Україні від 10 червня 1993 р. [23]. Відповідно до п. 12 Положення про дипломатичні представництва та консульські установи іноземних держав в Україні від 10 червня 1993 р. глава дипломатичного представництва користується особистою недоторканністю і не може бути заарештований або затриманий [23]. Відповідно до п. 13 Положення про дипломатичні представництва та консульські установи іноземних держав в Україні від 10 червня 1993 р. глава дипломатичного представництва не зобов'язаний давати показання свідка, користується імунітетом від кримінальної, адміністративної юрисдикції України [23]. Відповідно до п. 17 Положення про дипломатичні представництва та консульські установи іноземних держав в Україні від 10 червня 1993 р. глава дипломатичного представництва іноземної держави в третій державі, який прямує транзитом через територію України, користується особистою недоторканністю та іншими імунітетами, які необхідні для забезпечення його/її проїзду [23].

Унормовані міжнародним правом імунітети є гарантією неупередженої та незалежної діяльності представників іноземних держав у країні їх перебування. Зрозуміло, що надання суддям МКС привілеїв та імунітету глав дипломатичних представництв повинно, з одного боку, підкреслити їх високий міжнародний статус, а з іншого боку, уніфікувати обсяг і зміст привілеїв та імунітету суддів МКС в усіх країнах їх перебування, оскільки вони визначаються не за внутрішнім законодавством країни перебування, а за Віденською конвенцією про дипломатичні зносини від 18 квітня 1961 р. [33].

Всі сучасні демократичні держави створюють спеціальні правові механізми забезпечення незалежності, неупередженості і недоторканості суддів, які у сукупності складають судово-процесуальний імунітет суддів. Серед основних зазначених у Європейській хартії про статус суддів [17] положень щодо імунітету суддів, можна назвати: закон надає кожному судді, який вважає, що його/її законні права, або його власна незалежність чи незалежність судового процесу знаходиться під загрозою, можливість звернутися з цього приводу до незалежного органу з пропозицією вжити дієвих заходів для виправлення ситуації або запропонувати, яким чином її можливо виправити; незалежність судової влади є головною умовою забезпечення верховенства права та основоположною гарантією справедливого судового розгляду, незалежність судів є прерогативою чи привілеєм, що надається на користь забезпечення верховенства закону та в інтересах тих осіб, що покладають надію на правосуддя, незалежність судової влади повинна гарантуватися стосовно судової діяльності, зокрема у питаннях судового імунітету, судді, зобов'язані приймати безсторонні рішення згідно з власною оцінкою фактів і знанням права, без будь-яких прямих або непрямих обмежень, впливів, примусів, загроз або втручання. Слід визнати, що реалізація даних положень під час правозастосування складає судово-процесуальний імунітет як звичайного судді, так і судді МКС.

В повному обсязі імунітети співробітників МКС конкретизуються положеннями спільної Угоди, яку уклали держави-учасниці Римського статуту [15]. Дана Угода є міжнародно-правовим актом, який регламентує імунітети співробітників МКС на світовому рівні та підлягає ратифікації в кожній окремій країні. У 2007 році Україна стала єдиною державою світу, яка ратифікувала Угоду про привілеї та імунітети Міжнародного кримінального суду [15], не ратифікувавши Римський статут [25].

Імунітету суддів присвячена ст. 15 даної Угоди [15], яка в цілому розвиває положення Римського статуту [25] стосовно надання суддям МКС привілеїв та імунітету глав дипломатичних представництв. Судді МКС користуються в усіх державах-підписантах даної Угоди, через які їм доводиться проїжджати, всіма привілеями, імунітетами й пільгами, які дані держави надають дипломатичним агентам, мають право на

сприяння для виїзду із країни, в якій вони перебувають, і для в'їзду в країну, де засідає МКС, і для виїзду з неї. Дана Угода передбачає, що у випадку міжнародної кризи суддів повинні репатріювати на їх батьківщину так само, як це роблять з главами дипломатичних представництв у даному випадку. Також важливо зауважити, що ст. 15 даної Угоди [15] не розділяє суддів МКС по різним видам в залежності від їх посад в МКС, з чого випливає, що усі судді МКС мають імунітети однакового обсягу та однакової сили.

Отже, статус суддів МКС за своєю природою характеризується специфічним поєднанням дипломатичного та судово-процесуального імунітетів.

Статус посадових осіб МКС мають Прокурор як керівник Офісу Прокурора та Секретар як керівник Секретаріату.

Офіс Прокурора діє незалежно як окремий орган Суду, відповідає за отримання переданих до МКС ситуацій і будь-якої обґрунтованої інформації про злочини, що підпадають під юрисдикцію МКС, за їх попереднє дослідження та здійснення розслідувань і кримінального переслідування в Суді. Діяльність Офісу Прокурора на етапі досудового розслідування можливо порівняти із діяльністю українських слідчих органів на даному етапі.

Відповідно до ст. 42 Римського Статуту [25] Прокурор має всі повноваження з керівництва та управління Офісом Прокурора. Відповідно до положення 3 Регламенту МКС Прокурор входить до Координаційної Ради [24]. Прокурора обирають шляхом таємного голосування абсолютною більшістю голосів членів Асамблеї держав-учасниць на 9 років. Відповідно до ч. 2 ст. 48 Римського статуту [25] Прокурор МКС володіє привілеями та імунітетом глав дипломатичних представництв, коли він/вона бере участь у діяльності Суду або стосовно такої діяльності, також має судово-процесуальний імунітет усіх видів стосовно всього сказаного, написаного Прокурором та дій, вчинених ним/нею під час виконання службових обов'язків, продовжує захищати його/її і після закінчення строку його/її повноважень [23]. Повна характеристика імунітету Прокурора наведена в ст. 15 Угоди про привілеї та імунітети Міжнародного кримінального суду [15], згідно з якою обсяг імунітету Прокурора МКС співпадає з обсягом імунітету суддів МКС. Так, Прокурор користується в усіх державах-підписантах вищезгада-

ної Угоди, через які йому/її доводиться проїжджати, всіма привілеями, імунітетами й пільгами, які дані держави надають дипломатичним агентам. Прокурор має право на таке ж сприяння, як для дипломатів, для свого виїзду із країни, в якій він/вона перебуває, і для в'їзду в країну, де засідає МКС, і для виїзду з неї. Дана Угода передбачає, що у випадку міжнародної кризи Прокурора повинні репатріювати на його/її батьківщину так само, як це роблять з главами дипломатичних представництв у такому випадку.

Відповідно до ст. 43 Римського Статуту Секретар як головна адміністративна посадова особа Суду очолює Секретаріат, який відповідає за несудові аспекти управління справами й обслуговування Суду [25]. Відповідно до положення 3 Регламенту МКС Секретар входить до Координаційної Ради [24]. Судді обирають Секретаря абсолютною більшістю голосів шляхом таємного голосування на 5-річний строк, враховуючи будь-які рекомендації Асамблеї держав-учасниць. Відповідно до ч. 2 ст. 48 Римського статуту [25] Секретар МКС має привілеї та імунітет глав дипломатичних представництв, коли він/вона бере участь у діяльності Суду або стосовно такої діяльності, має судово-процесуальний імунітет усіх видів стосовно всього сказаного, написаного Секретарем під час виконання службових обов'язків та дій, вчинених ним/нею під час виконання службових обов'язків, який розповсюджується на його/її і після закінчення строку його/її повноважень. Повна характеристика імунітету Секретаря викладена в ст. 15 Угоди про привілеї та імунітети Міжнародного кримінального суду [15], згідно з якою обсяг імунітету Секретаря Секретаріату МКС співпадає з обсягом імунітету суддів МКС. Секретар користується в усіх державах-підписантах вищезгаданої Угоди, через які йому/її доводиться проїжджати, всіма привілеями, імунітетами й пільгами, які дані держави надають дипломатичним агентам. Секретар має право на таке ж сприяння, як для дипломатів чи суддів МКС, для свого виїзду із країни, в якій він/вона перебуває, і для в'їзду в країну, де засідає МКС, і для виїзду з неї. Дана Угода передбачає, що у випадку міжнародної кризи Секретаря повинні репатріювати на його/її батьківщину так само, як це роблять з главами дипломатичних представництв у такому випадку.

3. Встановлення можливості перебування суддів та посадових осіб МКС в Україні під час їх службової діяльності

Після охарактеризування статусів суддів та посадових осіб МКС потрібно зауважити, що ст. 379 ККУ [27] захищає життя суддів та посадових осіб МКС у зв'язку з відправленням ними правосуддя під час їх перебування в Україні, з чого випливає нагальна необхідність встановити чи існує взагалі можливість перебування суддів та/або посадових осіб МКС в Україні з приводу їх службової діяльності, чи можливо таке перебування для усіх охарактеризованих в попередньому розділі видів співробітників МКС чи лише для окремих видів суддів та посадових осіб МКС. Зрозуміло, що включення в перелік потерпілих від передбаченого ст. 379 ККУ [27] злочину співробітника МКС, який не може займатись своєю службовою діяльністю в Україні, буде зайвим додатком до українського кримінального законодавства. Для встановлення наявності чи відсутності такої можливості потрібно зробити стислий огляд повноважень усіх суддів та посадових осіб МКС.

Президія МКС складається з Президента та двох віце-президентів, їх посади відповідають посадам голови суду та його заступників в українській судовій системі. Відповідно до ч. 2 положення 10 Регламенту МКС президент, перший віце-президент і другий віце-президент, обіймаючи ці посади, мають пріоритет над усіма іншими суддями [24]. Відповідно до ч. 3 ст. 38, ст. 61, ст. 74 Римського статуту [25], Президія відповідає за управління справами Суду, за винятком Офісу Прокурора, представляє Суд перед світовим співтовариством, допомагає в організації роботи суддів, забезпечує виконання винесених МКС рішень стосовно покарання. Відповідно до положення 11 Регламенту МКС рішення Президії приймаються більшістю [24].

Відповідно до ч. ч. 1, 3 ст. 38, ч. 5 ст. 112 Римського Статуту [25] Президент МКС має повноваження управляти справами МКС, крім Офісу Прокурора, та представляти МКС на засіданнях Асамблеї держав-учасниць Римського статуту. Відповідно до положень 3, 4, 23 Регламенту МКС [24] Президент МКС входить до Координаційної ради, надає завдання Консультативному комітету, затверджує усі стандартні форми та шаблони для документування під час провадження в Суді. Відповідно до положень 107-48, 114 Регламенту МКС [24] Президент МКС керує створенням текстів усіх міжнародних угод з будь-якою

державою, яка не є учасником Статуту, або будь-якою міжурядовою організацією, укладає від імені МКС вищезгадані угоди, також укладає від імені МКС двосторонні домовленості з будь-якою державою.

Президія МКС є колегіальним органом. Відповідно до положень 46-16, 17 Регламенту МКС [24] Президія створює постійні Палати досудового провадження з постійним складом, передає їм ситуації на розгляд, встановлює графік чергування суддів відділу досудового провадження. Відповідно до п. 11 ст. 46 Римського статуту [25], положення 66bis28 Регламенту МКС [24] Президія створює Судову палату, Палату у складі одного судді для виконання функцій і повноважень Судової палати та колегії з трьох суддів для вирішення апеляцій щодо правопорушень, визначених у ст. 70 Римського Статуту [25]. Відповідно до положень 12, 15, 16 Регламенту МКС [24] у разі дискваліфікації або відсутності члена Апеляційної палати з поважних причин, Президія приєднує до Апеляційної палати на тимчасовій основі суддю з судового чи досудового відділу, Президія відповідає за призначення запасних суддів, заміну суддів у випадку необхідності. Відповідно до положення 18 Регламенту МКС Президія встановлює графік чергування юридичних працівників палат [24]. Відповідно до положення 106 Регламенту МКС [24] затримана особа має право звертатися зі скаргами на своє затримання чи інші рішення МКС щодо неї до Президії. Відповідно до положення 94 Регламенту МКС [24] Президія призначає незалежний інспекційний орган для перевірки слідчого ізолятора МКС та приймає його звіти про його роботу. Відповідно до положення 113 Регламенту МКС [24] Президія має у своєму складі підрозділ, який забезпечує виконання штрафів, наказів про конфіскацію та/або про відшкодування, нагляд за виконанням вироків та умовами ув'язнення.

Відповідно до п. 4 ст. 15 Римського Статуту [25] Палата досудового провадження дає санкцію Прокурору на початок розслідування чи відмовляє в такій санкції. Відповідно до ч. 6 ст. 19 Римського Статуту до затвердження обвинувачень оспорювання прийнятності справи або оспорювання юрисдикції Суду спрямовуються до Палати досудового провадження [25]. Відповідно до підп. b п. 2 ст. 54, підп. d п. 3 ст. 57 Римського Статуту [25] Палата досудового провадження видає санкцію Прокурору на початок досудового розслідування. Відповідно

до ст. 58 Римського Статуту [25] Палата досудового провадження видає ордера на арешт або повістки про виклик за заявою Прокурора. Відповідно до ст. 57 Римського Статуту Палата досудового провадження видає Прокурору дозвіл на вжиття спеціальних слідчих дій у межах території держави-учасниці, звертається з проханням про співробітництво до держав відповідно до підп. (к) п. 1 ст. 93 Римського Статуту [25] для вжиття заходів захисту з метою конфіскації. Відповідно до ст. 60, 61 Римського Статуту [25] Палата досудового провадження займається підготовчим провадженням перед судовим розглядом, затверджує обвинувачення чи відмовляється від його затвердження.

Відповідно до ст. 64 Римського Статуту [25] Судова палата забезпечує справедливість і швидкість розгляду, дотримання прав обвинуваченого захисту потерпілих і свідків під час судового розгляду, консультується зі сторонами, ухвалює необхідні для проведення провадження процедури, визначає мову судового розгляду, розкриває необхідні для підготовки сторін до судового розгляду документи, дає розпорядження про об'єднання або розділення обвинувачень проти декількох обвинувачених, якщо це необхідно, ухвалює рішення про допустимість або належність доказів; вживає заходи для підтримки порядку в ході слухання, вимагає явку свідків і давання ними показань, забезпечує захист обвинуваченого, свідків і потерпілих. Відповідно до положення 55-20 Регламенту МКС [24] Судова Палата має право змінювати юридичну кваліфікацію фактів відповідно до злочинів, передбачених статтями 6, 7, 8 або 8-біс Римського Статуту [25]. Відповідно до ст. ст. 74, 76 Римського Статуту [25] Судова Палата приймає рішення щодо винності підсудної особи більшістю голосів своїх членів, ухвалює його в письмовому вигляді, у випадку визнання особи винною призначає винній особі одне з передбачених ст. 77 Римського Статуту покарань [25]. Відповідно до ч. 2 ст. 75 Римського Статуту [25], правила 218 Правил процедури і доказування [26] Судова палата може винести розпорядження стосовно винної особи про її обов'язок надати компенсації потерпілим у формах реституції, компенсаційної виплати та реабілітації та/або наказ стосовно відшкодування фінансового характеру для потерпілих.

Відповідно до ст. 83 Римського Статуту Апеляційна Палата має всі повноваження Судової палати [25], та додаткові повноваження на

скасування або зміну рішення чи вироку або винесення розпорядження про проведення нового судового розгляду іншою Судовою палатою. Відповідно до ст. 84 Римського Статуту [25] Апеляційна Палата переглядає остаточний обвинувальний вирок чи покарання за клопотанням винної особи на підставі виявлення нових доказів. Рішення Апеляційної палати ухвалюється більшістю голосів суддів і оголошується на відкритому засіданні.

Відповідно до ч. 1 ст. 3 Римського статуту [25] постійним місцем перебування МКС є місто Гаага в Нідерландах, але ч. 3 цієї ж статті дозволяє МКС засідати в будь-яких інших містах, якщо МКС вважає це доцільним. Відповідно до ст. 62 Римського статуту місцем судового розгляду є місце перебування Суду, якщо не прийнято рішення про інше [25]. Відповідно до правила 100-6 Правил процедури і доказування МКС може вирішити у конкретній справі засідати в державі, відмінній від держави перебування, для розгляду справи повністю або частково [26]. Будь-яка із Палат незалежно від її виду в будь-який час після початку провадження може прийняти більшістю суддів рішення про надання рекомендації про зміну місця засідань Палати із вказівкою на обране нове місце засідань. Дана рекомендація надсилається Президії. Президія проводить консультації з державою, де Палата має намір засідати. Якщо ця держава погоджується з тим, що палата буде засідати в цій державі, тоді після схвалення вибору нового місця засідання Президентом МКС палата або будь-який призначений суддя засідають у визначеному місці.

Дане правило чітко доказує наявність можливості відправлення суддями МКС правосуддя безпосередньо в Україні, тим більше, що МКС проводить своє провадження в Україні на теперішній час.

Розслідування Прокурора може початися відповідно до ст. ст. 14, 15 Римського статуту [25] після отримання від держави-учасниці прохання провести розслідування ситуації ймовірного вчинення злочинів, що підпадають під юрисдикцію МКС. Коли Прокурор розпочав розслідування відповідно до п. (с) ст. 13 і ст. 15 Римського Статуту [25], то він повинен надіслати повідомлення державам-учасникам щодо свого наміру розпочати розслідування. Якщо Прокурор робить висновок про наявність достатніх підстав для здійснення розслідування, то звертається до Палати досудового провадження з прохан-

ням дати санкцію на проведення розслідування. Прокурор має багато повноважень і обов'язків під час своєї службової діяльності, по-суті, є керівником розслідування та усіх слідчих дій Офісу Прокурора.

Але для даного дослідження суттєвим є те, що відповідно до ч. 2 ст. 54 Римського статуту [25] Прокурор може особисто проводити розслідування на території держави, де відбулась ситуація ймовірного вчинення злочинів, що підпадають під юрисдикцію МКС. Ч. 3 ст. 54 Римського статуту [25] надає Прокурору повноваження на активну діяльність під час такого розслідування, а саме на: збирання і вивчення доказів, допит осіб, стосовно яких здійснюється розслідування, потерпілих і свідків, давання згоди на нерозкриття на будь-якому етапі провадження документів або інформації, що були отримані Прокурором на умовах збереження конфіденційності, вживання необхідних заходів для забезпечення конфіденційності інформації, захисту будь-якої особи або збереження доказів.

Оскільки Прокурор є посадовою особою МКС і може виконувати свої службові обов'язки по відправленню правосуддя на території будь-якої держави, де він/вона здійснює розслідування, то до таких держав входить і Україна.

Оскільки Прокурор є посадовою особою МКС і може займатись своєю службовою діяльністю по відправленню правосуддя на території України, то встановлення кримінально-правової охорони його життя на території України від вбивства або замаху на нього є логічним.

Відповідно до ч. 6 ст. 43 Римського Статуту Секретар утворює в структурі Секретаріату Підрозділ з надання допомоги потерпілим і свідкам [25]. Цей Підрозділ забезпечує у консультації з Офісом Прокурора заходи захисту і процедури безпеки, консультаційну та іншу відповідну допомогу свідкам, потерпілим, які з'являються до Суду, та іншим особам, яким загрожує небезпека в результаті показань, даних такими свідками.

Відповідно до правил 13, 14, 15 Правил процедури і доказування [26] Секретар служить каналом зв'язку Суду, веде базу даних, що містить усі відомості про усі передані на розгляд МКС справи, інші записи Суду, несе відповідальність за внутрішню безпеку Суду за погодженням з Президією і Прокурором, державою перебування, запроваджує Регламент Секретаріату.

Правила 15, 16, 88-91 Правил процедури і доказування [26] надають Секретарю численні обов'язки та повноваження стосовно супроводу потерпілих, свідків та інших осіб, які перебувають у групі ризику через свідчення, надані такими свідками, на усіх стадіях кримінального провадження МКС. Фактично, Секретар опікується дотриманням їх прав та допомагає їм виконати їх обов'язки відповідно їх процесуального статусу.

Але для даного дослідження суттєвим є те, що відповідно до Правила 100-6 Правил процедури і доказування МКС може проводити виїзні судові засідання не в місці свого постійного розташування [26]. Місце виїзного судового засідання МКС може бути розташоване на території України, як і будь-якої іншої держави, на території якої МКС проводить розслідування. Відповідно до п. 1 Правила 137 Правил процедури і доказування Секретар вживає заходів для створення та збереження повного та точного запису всіх проваджень [26], для виконання цих дій Секретар повинен бути в місці проведення судового засідання МКС, яке може бути розташоване на території України. Саме під час проведення судового засідання МКС на території України життя Секретаря буде охоронятись від злочинних посягань ст. 379 ККУ [27].

Оскільки Секретар є посадовою особою МКС і може займатись своєю службовою діяльністю по відправленню правосуддя на території України, то встановлення кримінально-правової охорони його життя на території України від вбивства або замаху на нього є логічним.

4. Особливості кваліфікації посягання на життя суддів та посадових осіб МКС за українським законодавством.

Отже, оскільки судді, Прокурор та Секретар МКС мають реальну можливість виконувати свої службові обов'язки на території України, то встановлення українським кримінально-правовим законодавством охорони їх життя є необхідним ходом для полегшення діяльності співробітників МКС в Україні. Але наскільки вдалим є законодавчий вибір саме ст. 379 ККУ [27] для виконання важливого для України завдання охорони життя суддів, Прокурора та Секретаря МКС? Чи відповідає дана стаття високому статусу охоронюваних осіб?

Кримінальне правопорушення, яке передбачено ст. 379 ККУ [27], класифікується як особливо тяжкий злочин, найвищий ступінь сус-

пільної небезпечності якого підкреслюється тим, що в санкції даної статті одним із видів покарань є довічне позбавлення волі. Диспозиція ст. 379 ККУ [27] охоплює замах на вбивство, що робить склад особливо тяжкого злочину, передбаченого ст. 379 ККУ [27], усиченим. Кримінально протиправне діяння, що передбачено ст. 379 ККУ [27], вважається закінченим і у випадку, коли посягання наявне, але не досягло запланованого результату і потерпілий залишився живим. Суб'єкт злочину, передбаченого ст. 379 ККУ [27], має знижений вік кримінальної відповідальності – з 14 років.

Визначальною рисою ст. 379 ККУ [27] є встановлення нею кримінально-правової охорони життя українських суддів, присяжних, народних засідателів.

Присяжні здійснюють правосуддя щодо обвинувачення у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді довічного позбавлення волі за бажанням обвинуваченого. Суд присяжних утворюється при місцевому загальному суді першої інстанції. Відповідно до ч. 4 ст. 293 ЦПК України судом в складі одного судді і двох присяжних проводиться розгляд справ наступних категорій: про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання її недієздатною та про поновлення цивільної дієздатності; про визнання фізичної особи безвісно відсутньою чи оголошення її померлою; про усиновлення; про надання особі психіатричної допомоги в примусовому порядку; про примусову госпіталізацію до протитуберкульозного закладу. Посаду народного засідателя ліквідовано Законом України «Про внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України (щодо розгляду справ за участю присяжних)» № 1847-VIII від 09.02.2017 р. [6, с. 67]. Оскільки життя присяжних захищається ст. 379 ККУ [27] по причині здійснення ними правосуддя, можна дійти висновку, що ст. 379 ККУ [27] захищає суддів або осіб, які в деяких випадках виконують функцію здійснення правосуддя та кримінально-правова охорона життя потерпілих від злочину, який передбачено ст. 379 ККУ є проявом суддівського імунітету.

Відповідно до п. 2 ч. 5 ст. 48 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» [20] українські судді володіють недоторканністю та імунітетом судді, в той час як імунітет суддів МКС, Прокурора та Секретаря носить подвійний характер і складається із специфічного

поєднання дипломатичного та судово-процесуального імунітетів. Причому таке поєднання не є лише голосною декларацією, Угода про привілеї та імунітети Міжнародного кримінального суду [15] конкретизує обсяг імунітету та привілеїв суддів МКС, Прокурора та Секретаря, які повністю виражають дипломатичний характер їх імунітету при їх перебуванні в державах-учасниках, що не є державою їх громадянства або постійного проживання. Судді МКС, Прокурор та Секретар навіть платять податки так, як дипломатичні агенти іноземної держави. Також необхідно враховувати міжнародний характер МКС, який спеціалізується на розслідуванні, кримінальному переслідуванні та притягненні до відповідальності осіб, яких звинувачують у скоєнні таких тяжких злочинів, які викликають занепокоєння усього міжнародного співтовариства, а саме злочину геноциду, злочинів проти людства, воєнних злочинів та злочину агресії. Відповідно до ч. 1 ст. 4 Римського статуту МКС має міжнародну правосуб'єктність та правоздатність [25]. МКС – це постійний автономний суд, який фінансується за рахунок внесків від держав-учасниць Асамблеї держав-учасниць Римського статуту, його співробітники повинні бути громадянами держав-учасниць Асамблеї держав-учасниць Римського статуту. Відповідно до ст. 2 Римського статуту [25], положення 107-48 Регламенту МКС [24] МКС встановлює відносини із ООН, іншими міжурядовими організаціями, державами через укладення двосторонніх угод.

З вищевикладеного випливає, що МКС за своїм статусом є міжнародною організацією, на відміну від української судової системи, яка належить до інституцій Української держави.

Також необхідно взяти до уваги те, що ч. 2 ст. 48 Римського статуту [25], ст. 15 Угоди про привілеї та імунітети Міжнародного кримінального суду [15] надають суддям МКС, Прокурору, Секретарю імунітету дипломатичних агентів.

При стислому огляді ст. 379 ККУ [27] автором було виявлено, що до останніх змін, якими до переліку потерпілих від злочину, який передбачено ст. 379 ККУ [27] було додано суддів та посадових осіб МКС, стаття 379 ККУ [27] охороняла життя осіб, які виносять судові рішення по справі на стадії судового розгляду під час процесу будь-якої категорії – кримінального, цивільного, господарського, адміні-

стративного. Саме повноваження виносити судові рішення по справі у вигляді вироку, ухвали, постанови об'єднує суддів та присяжних.

Але посадові особи МКС не володіють такими повноваженнями, Секретар і Прокурор не ухвалюють рішення МКС щодо вини або невинуватості обвинуваченої особи. Ухвалення рішення МКС щодо вини або невинуватості обвинуваченої особи є прерогативою суддів МКС. Тому до переліку потерпілих від злочину, який передбачено ст. 379 ККУ [27], було додано осіб, які не виконують суто суддівські функції, що викривило зміст ст. 379 ККУ [27].

Із урахуванням наявності у суддів МКС, Прокурора, Секретаря імунітету дипломатичних агентів, повного обсягу повноважень суддів та посадових осіб МКС та статусу МКС як міжнародної організації стає зрозумілим, що статус суддів та посадових осіб МКС відрізняється від статусу українських суддів і наближається до статусу дипломатичних агентів. Але усе-таки суддів та посадових осіб МКС не можна визнати дипломатичними агентами через їх зосередженість на здійсненні юрисдикції стосовно найнебезпечніших міжнародних злочинів. На погляд автора, найбільш влучним є визначення статусу суддів та посадових осіб МКС як осіб, які мають міжнародний захист. Відповідно до п. в ч. 1 ст. 1 Конвенції про запобігання та покарання злочинів проти осіб, які користуються міжнародним захистом, у тому числі дипломатичних агентів [16] до осіб, які користуються міжнародним захистом, належать службові особи міжурядових міжнародних організацій, які мають право за міжнародним правом на спеціальний захист від будь-якого нападу на його особу, свободу і гідність, а також члени його сім'ї, які проживають із ним.

Українське кримінальне законодавство забезпечило особам, які мають міжнародний захист, спеціальну кримінально-правову охорону статтею 443 ККУ [27] їх життя від вбивства або замаху на вбивство. Також метою передбаченого ст. 443 ККУ [27] злочинного діяння повинен бути вплив на характер їхньої діяльності або на діяльність держав чи організацій, які вони представляють. Відповідно до української класифікації кримінальних правопорушень передбачене ст. 443 ККУ [27] злочинне діяння класифікується як особливо тяжкий злочин, а найвища ступінь його суспільної небезпечності відображено встановленням одного із видів покарань за даний злочин найтяжчого

покарання в українському кримінальному законодавстві – довічного позбавлення волі. Основним безпосереднім об'єктом цього злочину є суспільні відносини, які забезпечують нормальне співробітництво між державами. Додатковим обов'язковим об'єктом є суспільні відносини, які забезпечують життя людини. Потерпілим від цього злочину може бути лише представник іноземної держави або інша особа, яка має міжнародний захист. Такий захист повинен бути передбачений міжнародним правом, зокрема, Конвенцією про запобігання і покарання злочинів проти осіб, які користуються міжнародним захистом, у тому числі дипломатичних агентів [16], Віденської конвенції про дипломатичні зносини від 18.04.1961 р. [33], Віденської конвенції про консульські зносини від 24.04.1963 р. [32], та іншими міжнародно-правовими документами. Об'єктивна сторона цього злочину полягає в замаху (закінченому та незакінченому) на вбивство або вбивстві представника іноземної держави чи іншої особи, яка має міжнародний захист. Тобто особливо тяжкий злочин, передбачений ст. 443 ККУ [27], має усічений склад так само, як особливо тяжкий злочин, передбачений ст. 379 ККУ [27]. Суб'єкт злочину, передбаченого ст. 443 ККУ [27], має знижений вік кримінальної відповідальності – з 14 років. Тому ст. 443 ККУ [27] встановлює рівень кримінально-правової охорони своїх потерпілих не нижчий, ніж ст. 379 ККУ [27].

З вище викладеного випливає, що з урахуванням подвійної природи імунітету суддів та посадових осіб МКС, їх фактичного правового статусу осіб, які користуються міжнародним захистом, та відсутності у Прокурора та Секретаря головної для суддів функції ухвалення рішення МКС щодо вини або невинуватості обвинуваченої особи було б більш логічним включити суддів та посадових осіб МКС в перелік потерпілих від злочину, який передбачено ст. 443 ККУ [27].

Але тут можливо висунути заперечення, яке полягає в тому, що не зважаючи на вище вказані особливості правового статусу та повноважень суддів та посадових осіб МКС, українські законодавці обрали ст. 379 ККУ [27] для охорони життя суддів та посадових осіб МКС з метою підкреслити таким чином доповнення МКС системи національної юрисдикції. Ч. 6 ст. 124 Конституції України [7] дозволила МКС стати особливою частиною української судової системи на умовах, визначених Римським статутом [25], тому судді та посадові особи

МКС повинні користуватись тією кримінально-правовою охороною свого життя, яка передбачена для українських суддів.

При детальному розгляді такі міркування також можуть бути піддані критиці, оскільки ст. 379 ККУ [27] охороняє життя не усіх категорій українських суддів. Життя Голови чи члена Вищої ради правосуддя, Голови чи члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Голови чи судді Конституційного Суду України або Верховного Суду, або вищих спеціалізованих судів охороняється ст. 112 ККУ [27].

У кримінально-правовій нормі, передбаченій статтею 112 ККУ [27], об'єктивна сторона злочину полягає у діянні, що спрямоване на вбивство або замах на вбивство державного чи громадського діяча, вчинене у зв'язку з їх державною чи громадською діяльністю. Об'єднання законодавцем в рамках однієї диспозиції таких різних за змістом та обсягом діянь, як закінчений злочин з матеріальним складом (вбивство) та замаху на злочин (замаху на вбивство), з використанням терміну для опису об'єктивної сторони як «посягання на життя» свідчить про те, що передбачений ст. 112 ККУ [27] злочин має усічений склад, так само, як злочини, передбачені ст. ст. 379, 443 ККУ [27]. З суб'єктивної сторони діяння, передбачене статтею 112 ККУ [27], вчиняється з прямим умислом та зв'язком посягання з впливом на діяльність потерпілого державного діяча. Спосіб, час і місце вчинення посягання на життя державного діяча на його кваліфікацію не впливають. Злочин, який передбачено ст. 112 ККУ [27], за українською класифікацією кримінальних правопорушень класифікується як особливо тяжкий злочин, так само, як злочини, передбачені ст. ст. 379, 443 ККУ [27]. Санкція ст. 112 ККУ [27] включає в себе як одне із можливих покарань довічне позбавлення волі, так само, як санкції ст. ст. 379, 443 ККУ [27]. Суб'єкт злочину, передбаченого ст. 112 ККУ [27], має знижений вік кримінальної відповідальності – з 14 років, так само як суб'єкти злочинів, передбачених ст. ст. 379, 443 ККУ [27]. Тому ст. 112 ККУ [27] встановлює рівень кримінально-правової охорони своїх потерпілих не нижчий, ніж ст. ст. 379, 443 ККУ [27].

Усі перелічені в переліку потерпілих від злочину, передбаченого ст. 112 ККУ [27], категорії суддів характеризуються в диспозиції ст. 112 ККУ [27] як державні діячі, разом із Президентом України, Головою Верховної Ради України, народними депутатами України,

Прем'єр-міністром України, членами Кабінету Міністрів України, Генеральним прокурором, Директором Національного антикорупційного бюро України, Директором Бюро економічної безпеки України, Директором Державного бюро розслідувань, Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини, Головою та іншими членами Рахункової палати, Головою Національного банку України.

Усі ці особи об'єднані в диспозиції ст. 112 ККУ [27] як особи, що мають статус державний діячів. Хоча поняття «державні діячі» не має одностайного розуміння серед українських науковців. Так, Красницький І. В. запропонував таке формулювання: «Державний діяч – це вища посадова особа держави або член вищих органів державної влади, що користується правом ухвального голосу в усіх питаннях, що розглядаються на засіданнях цих органів, якщо це прямо вказано у законах України» [8, с. 62]. Кияшко О. О. вважає, що державні діячі – це державні посадові особи які є керівниками або членами колегіальних вищих органів державної влади, які визначають ключові, стратегічні напрями державної політики в Україні [9, с. 160].

Надалі необхідно стисло оглянути статус суддівських органів, чийх співробітників-суддів диспозицією ст. 112 ККУ [27] віднесено до державних діячів.

Відповідно до статті 131 Конституції України [7] та статті 1 Закону України «Про Вищу раду правосуддя» від 21 грудня 2016 року [19], Вища рада правосуддя є колегіальним, незалежним конституційним органом державної влади та суддівського врядування, який діє в Україні на постійній основі для забезпечення незалежності судової влади, її функціонування на засадах відповідальності, підзвітності перед суспільством, формування добросовісного та високопрофесійного корпусу суддів, додержання норм Конституції і законів України, а також професійної етики в діяльності суддів і прокурорів.

Вища кваліфікаційна комісія суддів України є державним органом суддівського самоврядування, який на постійній основі діє у системі правосуддя України [20]. Вища кваліфікаційна комісія суддів України відповідає за формування суддівського корпусу, переведення суддів, забезпечення їх належного кваліфікаційного рівня.

Конституційний суд є органом конституційної юрисдикції, який забезпечує верховенство Конституції України, вирішує питання про

відповідність Конституції України законів України та у передбачених Конституцією України випадках інших актів, здійснює офіційне тлумачення Конституції України, його рішення та висновки є нормами прямої дії, які у випадку встановлення невідповідності нормативно-правового акту Конституції України одразу скасовують нормативно-правовий акт. Рішення Конституційного суду не підлягають оскарженню.

Верховний Суд є найвищим судом в українській системі судустрою який забезпечує сталість та єдність судової практики у визначені процесуальним законом порядок та спосіб. Відповідно до п. 1 ч. 2 ст. 36 Закон України «Про судоустрій та статус суддів» Верховний Суд здійснює правосуддя як суд касаційної інстанції, а у визначених процесуальним законом випадках і порядку як суд першої або апеляційної інстанції [20]. Верховний Суд здійснює аналіз судової статистики, узагальнення судової практики, забезпечує однакове застосування норм права судами різних спеціалізацій шляхом видання своїх постанов, які є обов'язковими настановами для судів нижчих інстанцій. Верховний Суд приймає участь у законотворчості шляхом надання висновків щодо проектів законодавчих актів, які стосуються судоустрою та судочинства. Верховний Суд надає висновок про наявність чи відсутність у діяннях, у яких звинувачується Президент України, ознак державної зради або іншого злочину.

Відповідно до ч. ч. 1, 2, ст. 31 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» Вищі спеціалізовані суди є судами першої та апеляційної інстанції з розгляду окремих категорій справ, до них належать: 1) Вищий суд з питань інтелектуальної власності; 2) Вищий антикорупційний суд; 3) Спеціалізований окружний адміністративний суд; 4) Спеціалізований апеляційний адміністративний суд [20].

Усі категорії суддів з переліку потерпілих в диспозиції статті 112 ККУ [27] об'єднує те, що вони є представниками вищих органів судової ланки влади в Україні.

Отже, в Україні не існує єдиної кримінально-правової норми, яка охороняє життя усіх суддів від умисного вбивства або замаху на нього. Життя представників вищих органів судової ланки влади в Україні охороняється як життя державних діячів разом із представниками вищих органів законодавчої та виконавчої ланок влади в Україні

статтею 112 ККУ [27], в той час як життя представників органів нижчого та середнього рівня судової ланки влади в Україні охороняється як життя суддів статтею 379 ККУ [27].

Включення суддів та посадових осіб МКС до переліку потерпілих від злочину, передбаченого ст. 112 ККУ [27], не буде правильним через те, що дана стаття присвячена кримінально-правовій охороні життя голів та членів вищих органів української державної влади, а судді та посадові особи МКС є службовими особами міжнародної організації.

Проте, з урахуванням відсутності в українському кримінальному законодавстві єдиної кримінально-правової норми, яка охороняє життя усіх суддів від умисного вбивства або замаху на нього, включення суддів та посадових осіб МКС у перелік потерпілих від злочину, який передбачено ст. 379 ККУ [27], не можна визнати вдалим. Включення суддів та посадових осіб МКС у перелік потерпілих від злочину, який передбачено ст. 443 ККУ [27], більш влучно відповідало б правовій природі статусів та імунітету суддів та посадових осіб МКС, врахувало б усі їх особливості, які проаналізовані в даному дослідженні.

Висновки

До суддів МКС належать Президент як найвища посадова особа МКС та як член Президії, інші члени Президії, члени Палат досудового провадження, Судових Палат, Апеляційних Палат. Головною функцією суддів МКС є ухвалення рішення МКС щодо вини або невинуватості обвинуваченої особи.

Відповідно до ч. 2 ст. 48 Римського статуту [25], ст. 15 Угоди про привілеї та імунітети Міжнародного кримінального суду [15] усі судді МКС мають подвійний імунітет – дипломатичний імунітет на рівні глав дипломатичних представництв та судово-процесуальний імунітет стосовно всього сказаного, написаного ними та дій, вчинених ними під час виконання службових обов'язків, даний судово-процесуальний імунітет розповсюджується на них після закінчення строку їхніх повноважень. Обсяг та характер даного подвійного імунітету однакові в усіх суддів незалежно від їх посади в МКС.

Відповідно до правила 100-6 Правил процедури і доказування МКС може вирішити у конкретній справі засідати в державі, відмінній від держави перебування, для розгляду справи повністю або частково [26].

Будь-яка із Палат незалежно від її виду в будь-який час після початку провадження може прийняти більшістю суддів рішення про надання рекомендації про зміну місця засідань Палати із вказівкою на обране нове місце засідань. Дана рекомендація надсилається Президії. Президія проводить консультації з державою, де Палата має намір засідати. Якщо ця держава погоджується з тим, що палата буде засідати в цій державі, тоді після схвалення вибору нового місця засідання Президентом МКС палата або будь-який призначений суддя засідають у визначеному місці.

Дане правило чітко доказує наявність можливості відправлення судьями МКС правосуддя безпосередньо в Україні, тим більше, що МКС проводить своє провадження в Україні на теперішній час. Тому життя суддів МКС під час їх перебування в Україні потребує української кримінально-правової охорони.

Відповідно до ст. 42 Римського Статуту [25] Прокурор має всі повноваження з керівництва та управління Офісом Прокурора. Офіс Прокурора діє незалежно як окремий орган МКС, відповідає за отримання та вивчення переданих ситуацій і будь-якої обґрунтованої інформації про злочини, що підпадають під юрисдикцію МКС, здійснення розслідувань злочинів, що підпадають під юрисдикцію МКС, кримінального переслідування обвинувачених осіб в МКС. Прокурор не може ухвалювати рішення МКС щодо вини або невинуватості обвинуваченої особи, тобто не має права виконувати суддівські функції, їх виконання є прерогативою суддів МКС.

Відповідно до ч. 2 ст. 48 Римського статуту [25], ст. 15 Угоди про привілеї та імунітети Міжнародного кримінального суду [15] Прокурор має подвійний імунітет – дипломатичний імунітет на рівні глав дипломатичних представництв та судово-процесуальний імунітет стосовно всього сказаного, написаного ними та дій, вчинених ними під час виконання службових обов'язків, даний судово-процесуальний імунітет розповсюджується на них після закінчення строку їхніх повноважень. Обсяг та характер даного подвійного імунітету ідентичні обсягу та характеру подвійного імунітету суддів МКС, що не є типовим для місця прокурора в системі судочинства, але існує в МКС.

Відповідно до ч. 2 ст. 54 Римського статуту [25] Прокурор може особисто проводити розслідування на території держави, де відбулась

ситуація ймовірного вчинення злочинів, що підпадають під юрисдикцію МКС. Ч. 3 ст. 54 Римського статуту [25] надає Прокурору повноваження на активну діяльність під час такого розслідування, а саме на: збирання і вивчення доказів, допит осіб, стосовно яких здійснюється розслідування, потерпілих і свідків, давання згоди на нерозкриття на будь-якому етапі провадження документів або інформації, що були отримані Прокурором на умовах збереження конфіденційності, вживання необхідних заходів для забезпечення конфіденційності інформації, захисту будь-якої особи або збереження доказів.

Оскільки Прокурор є посадовою особою МКС і може виконувати свої службові обов'язки по відправленню правосуддя на території будь-якої держави, де він/вона здійснює розслідування, то до таких держав входить і Україна. Тому наявна необхідність кримінально-правової охорони його життя на території України від вбивства або замаху на нього.

Відповідно до ст. 43 Римського Статуту Секретар як головна адміністративна посадова особа Суду очолює Секретаріат, який відповідає за несудові аспекти управління справами й обслуговування Суду [25]. Секретар не може ухвалювати рішення МКС щодо вини або невинуватості обвинуваченої особи, тобто не має права виконувати суддівські функції, їх виконання є прерогативою суддів МКС.

Відповідно до ч. 2 ст. 48 Римського статуту [25], ст. 15 Угоди про привілеї та імунітети Міжнародного кримінального суду [15] Секретар має подвійний імунітет – дипломатичний імунітет на рівні глав дипломатичних представництв та судово-процесуальний імунітет стосовно всього сказаного, написаного ними та дій, вчинених ними під час виконання службових обов'язків, даний судово-процесуальний імунітет розповсюджується на них після закінчення строку їхніх повноважень. Обсяг та характер даного подвійного імунітету ідентичні обсягу та характеру подвійного імунітету суддів МКС.

Відповідно до Правила 100-6 Правил процедури і доказування МКС може проводити виїзні судові засідання не в місці свого постійного розташування [26]. Місце виїзного судового засідання МКС може бути розташоване на території України, як і будь-якої іншої держави, на території якої МКС проводить розслідування. Відповідно до п. 1 Правила 137 Правил процедури і доказування Секретар вживає

заходів для створення та збереження повного та точного запису всіх проваджень [26], для виконання цих дій Секретар повинен бути в місці проведення судового засідання МКС, яке може бути розташоване на території України. Тому наявна необхідність кримінально-правової охорони його життя на території України від вбивства або замаху на нього.

Відповідно до п. «ж» ч. 6 ст. 1 Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України у зв'язку з ратифікацією Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього» від 09.10.2024 р. № 4012-IX [3] відповідальне завдання кримінально-правової охорони життя суддів та посадових осіб МКС покладено на ст. 379 ККУ [27].

Кримінальне правопорушення, яке передбачено ст. 379 ККУ [27], класифікується як особливо тяжкий злочин з усіченим складом, найвищий ступінь суспільної небезпечності якого підкреслюється тим, що в санкції даної статті одним із видів покарань є довічне позбавлення волі. Суб'єкт злочину, передбаченого ст. 379 ККУ [27], має знижений вік кримінальної відповідальності – з 14 років. Визначальною рисою ст. 379 ККУ [27] є встановлення нею кримінально-правової охорони життя українських суддів та присяжних, яких об'єднує повноваження виносити судові рішення по справі у вигляді вироку чи ухвали на стадії судового розгляду. Також зрозуміло, що кримінально-правова охорона, яка встановлена ст. 379 ККУ [27], є одним з проявів суддівського імунітету українських суддів.

Але посадові особи МКС не мають повноважень виносити судові рішення по справі у вигляді вироку чи ухвали на стадії судового розгляду, тому їх включення до переліку потерпілих від злочину, передбаченого ст. 379 ККУ [27], викривило характер ст. 379 ККУ [27]. На відміну від українських суддів, які мають тільки суддівський імунітет, судді МКС мають подвійний імунітет – дипломатичний та судово-процесуальний, так само як і посадові особи МКС.

З вище викладеного випливає, що статус суддів та посадових осіб МКС відрізняється від статусу українських суддів і визначається автором як статус осіб, які мають міжнародний захист.

Українське кримінальне законодавство забезпечило особам, які мають міжнародний захист, спеціальну кримінально-правову охорону

статтею 443 ККУ [27] їх життя від вбивства або замаху на вбивство. Кримінальне правопорушення, яке передбачено ст. 443 ККУ [27], класифікується як особливо тяжкий злочин з усіченим складом, найвищий ступінь суспільної небезпечності якого підкреслюється тим, що в санкції даної статті одним із видів покарань є довічне позбавлення волі. Суб'єкт злочину, передбаченого ст. 443 ККУ [27], має знижений вік кримінальної відповідальності – з 14 років. Тому ст. 443 ККУ [27] встановлює рівень кримінально-правової охорони своїх потерпілих не нижчий, ніж ст. 379 ККУ [27].

Також необхідно враховувати, що в Україні не існує єдиної кримінально-правової норми, яка охороняє життя усіх видів суддів від умисного вбивства або замаху на нього. Життя представників вищих органів судової ланки влади в Україні охороняється як життя державних діячів разом із представниками вищих органів законодавчої та виконавчої ланок влади в Україні статтею 112 ККУ [27], в той час як життя представників органів нижчого та середнього рівня судової ланки влади в Україні охороняється як життя суддів статтею 379 ККУ [27].

З урахуванням відсутності в українському кримінальному законодавстві єдиної кримінально-правової норми, яка охороняє життя усіх видів суддів від умисного вбивства або замаху на нього, доречність включення суддів та посадових осіб МКС у перелік потерпілих від злочину, який передбачено ст. 379 ККУ [27], викликає сумніви. Включення суддів та посадових осіб МКС у перелік потерпілих від злочину, який передбачено ст. 443 ККУ [27], більш влучно відповідало б правовій природі статусів та подвійного імунітету суддів та посадових осіб МКС, врахувало б усі їх особливості, які проаналізовані в даному дослідженні.

Список літератури:

1. За які злочини Міжнародний кримінальний суд може притягнути до відповідальності?. URL: <https://shtab.net/news/view/za-yaki-zlochini-mizhnarodnij-kriminalnij-sud-mozh/> (дата звернення 09.02.2026)
2. Закон України від 03.05.2022 № 2236-IX «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо співробітництва з Міжнародним кримінальним судом». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2236-20#Text> (дата звернення 09.02.2026)
3. Закон України від 09.10.2024 р. № 4012-IX «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України у зв'язку з

ратифікацією Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4012-20#Text> (дата звернення 09.02.2026)

4. Закон України від 21.08.2024 № 3909-IX «Про ратифікацію Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправки до нього». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3909-20#Text> (дата звернення 16.04.2025)

5. Заява МЗС України щодо відкриття розслідування ситуації в Україні Прокурором Міжнародного Кримінального Суду. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/zayava-mzs-ukrayini-shchodo-vidkrittya-rozsliduvannya-situaciyi-v-ukrayini-prokurorom-mizhnarodnogo-kriminalnogo-sudu> (дата звернення 16.04.2025)

6. Карпова Н. Ю. *Кваліфікація злочинів проти правосуддя*. Курс лекцій: навчальний посібник. Київ : Юринком Інтер, 2019. 180 с.

7. Конституція України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 16.04.2025)

8. Красницький І.В., Щутяк Л.С. Відповідальність за замах на злочин за кримінальним правом України: монографія. Львів : ЛьвДУВС, 2015. 224 с.

9. Кияшко О. О. Потерпілі від посягання на життя державного чи громадського діяча: проблеми визначення. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. № 2. С. 160–163.

10. Міжнародний кримінальний суд що це таке і як він працює. URL: <https://internationallawyersassociates.com/uk/міжнародний-кримінальний-суд/> (дата звернення 16.04.2025).

11. Москвічова А. Верховна Рада ухвалила закон що завершує ратифікацію Римського статуту. URL: <https://graty.me/news/verhovna-rada-uhvalila-zakon-shho-zavershue-ratifikacziyu-rimskogo-statutu/> (дата звернення 16.04.2025)

12. Україна передала ООН офіційний документ про своє приєднання до Римського статуту. URL: <https://zmina.info/news/ukrayina-peredala-oon-oficijnyj-dokument-pro-svoje-pryyednannya-do-rymskogo-statutu/> (дата звернення 09.03.2026)

13. Україна стає на крок ближчою до ратифікації Римського статуту МКС. URL: <https://www.coalitionfortheicc.org/news/ukraine-moves-towards-ratification-icc-rome-statute-Ukrainian> (дата звернення 16.04.2025)

14. Щербань Є. В., Камінська Н. В., Деякі питання імплементації Римського статуту про Міжнародний кримінальний суд. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 2 (115). С. 138–143.

15. Agreement on the Privileges and Immunities of the International Criminal Court. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_f62?lang=en#Text (accessed February 9, 2026)

16. Convention on the Prevention and Punishment of Crimes against Internationally Protected Persons, Including Diplomatic Agents. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_389?lang=en#Text (accessed February 9, 2026)

17. European Charter on the Status of Judges. Available at: <https://court.gov.ua/userfiles/05.pdf>. (accessed February 9, 2026)

18. Khan, Karim Ahmad. Statement of ICC Prosecutor, Karim A.A. Khan QC, on the Situation in Ukraine: «I have decided to proceed with opening an investigation.» ICC. Available at: <https://www.icc-cpi.int/news/statement-icc-prosecutor-karim-aa-khan-qc-situation-ukraine-i-have-decided-proceed-opening> (accessed February 9, 2026)

19. Law of Ukraine "On the High Council of Justice" No 1798-VIII of December 21, 2016. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19?lang=en#Text> (accessed February 9, 2026)

20. Law of Ukraine No 1402-VIII dated on June 2, 2016 "On the Judiciary and the Status of Judges" Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (accessed February 9, 2026)

21. Law of Ukraine No. 3352-XII of June 30, 1993 "On Pretrial Detention". Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3352-12?lang=en#Text> (accessed February 9, 2026)

22. Opinion of the Constitutional Court of Ukraine in the case on the constitutional submission of the President of Ukraine on the provision of an opinion on the compliance of the Constitution of Ukraine with the Rome Statute of the International Criminal Court (the Rome Statute case). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/v003v710-01?lang=en#Text> (accessed February 9, 2026).

23. Regulations on diplomatic missions and consular institutions of foreign states in Ukraine of June 10, 1993. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/198/93?lang=en#Text> (accessed February 9, 2026).

24. Regulations of the Court. Available at: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2024-10/2024-10-15-regulations-of-the-court-eng.pdf> (accessed February 9, 2026)

25. Rome Statute of the International Criminal Court. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588?lang=en#Text (accessed February 9, 2026)

26. Rules of Procedure and Evidence. Available at: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2024-09/RulesProcedureEvidenceEng-2024.pdf> (accessed February 9, 2026)

27. The Criminal Code of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14?lang=en> (accessed February 9, 2026)

28. The Criminal Procedural Code of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17?lang=en#Text> (accessed February 9, 2026)

29. The Criminal Executive Code of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15?lang=en#Text> (accessed February 9, 2026)

30. Tochilovsky V. Jurisprudence of the International Criminal Courts and the European Court of Human Rights. Martinus Nijhoff Publishers 2008. 912 p. (accessed February 9, 2026)

31. United Nations Charter (full text). Available at: https://www-un-org.translate.google/en/about-us/un-charter/full-text?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=ru&_x_tr_hl=ru&_x_tr

pto=sc&google_abuse=GOOGLE_ABUSE_EXEMPTION%3DID%3Dbf5c7bf37a5c872a:TM%3D1770575634:C%3Dr:IP%3D2001:67c:2628:647:38:1300:0:398-S%3D4VqzzGUwKKFaHXqSwyNWYVQ%3B+path%3D/%3B+domain%3-Dgoogle.com%3B+expires%3DSun,+08-Feb-2026+21:33:54+GMT (accessed February 9, 2026)

32. Vienna Convention on Consular Relations. Available at: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/9_2_1963.pdf (accessed February 9, 2026)

33. Vienna Convention on Diplomatic Relations. Available at: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/9_1_1961.pdf (accessed February 9, 2026)

References:

1. What crimes can the International Criminal Court prosecute? [Za yaki zlochyny Mizhnarodnyi kryminalnyi sud mozhe prytyahnuty do vidpovidalnosti]. Available at: <https://shtab.net/news/view/za-yaki-zlochiny-mizhnarodnij-kryminalnij-sud-mozh/> (in Ukrainian) (accessed February 9, 2026)

2. Law of Ukraine dated 03.05.2022 No. 2236-IX “On Amendments to the Criminal Procedure Code of Ukraine and Other Legislative Acts of Ukraine Regarding Cooperation with the International Criminal Court”. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2236-20#Text> (in Ukrainian) (accessed February 9, 2026)

3. The Law of Ukraine dated 09.10.2024 No. 4012-IX “On Amendments to the Criminal and Criminal Procedure Codes of Ukraine in Connection with the Ratification of the Rome Statute of the International Criminal Court and Amendments Thereto” Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4012-20#Text> (in Ukrainian) (accessed February 9, 2026)

4. Law of Ukraine dated 21.08.2024 No. 3909-IX “On the ratification of the Rome Statute of the International Criminal Court and amendments thereto”. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4012-20#Text> (in Ukrainian) (accessed February 9, 2026)

5. Statement by the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine on the opening of an investigation into the situation in Ukraine by the Prosecutor of the International Criminal Court. [Zaiava MZS Ukrainy shchodo vidkryttia rozsliduvannia sytuatsii v Ukraini Prokurorom Mizhnarodnoho Kryminalnoho Sudu]. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/news/zayava-mzs-ukrayini-shchodo-vidkryttia-rozsliduvannya-situaciyi-v-ukrayini-prokurorom-mizhnarodnogo-kryminalnogo-sudu> (in Ukrainian) (accessed February 9, 2026)

6. Karpova N. Yu. (2019) *Kvalifikatsiia zlochyniv proty pravosuddia: Kurs leksii: navchalnyi posibnyk* [The qualification of crimes against justice: lecture course: textbook]. Kyiv: Yurinkom Inter. [in Ukrainian].

7. The Constitution of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80?lang=en#Text> (accessed February 9, 2026)

8. Krasnytskyi I.V., Shchutiak L.S. (2015) Vidpovidalnist za zamakh na zlochyn za kryminalnym pravom Ukrainy: monohrafiia [Responsibility for Attempted

Crime under the Criminal Law of Ukraine: Monograph]. Lviv: LvDUVS. 224 p. (in Ukrainian).

9. Kyiashko O. O. (2019) Poterpili vid posiahannia na zhyttia derzhavnoho chy hromadskoho diiacha: problemy vyznachennia [Victims of an attack on the life of a state or public figure: problems of definition]. *Aktualni problemy vitchyznianoï yurysprudentsii* [Current problems of domestic jurisprudence]. № 2. P. 160–163.

10. International Criminal Court what is it and how does it work [Mizhnarodnyi kryminalnyi sud shcho tse take i yak vin pratsiuie]. Available at: <https://internationallawyersassociates.com/uk/міжнародний-кримінальний-суд/> (in Ukrainian) (accessed February 9, 2026).

11. Moskvichova A. (2024) Verkhovna Rada ukhvalyla zakon shcho zavershuie ratyfikatsiiu Rymського statutu [The Verkhovna Rada adopted a law that completes the ratification of the Rome Statute]. Available at: <https://graty.me/news/verhovna-rada-uhvalila-zakon-shho-zavershue-ratifikacziyu-rimського-statutu/> (in Ukrainian) (accessed February 9, 2026).

12. Ukraina peredala OON ofitsiyni dokument pro svoie pryiednannia do Rymського statutu. Available at: <https://zmina.info/news/ukrayina-peredala-oon-oficijnyj-dokument-pro-svoje-pryiednannya-do-rymsкого-statutu/> (in Ukrainian) (accessed February 9, 2026)

13. Ukraine is one step closer to ratifying the Rome Statute of the ICC. [Ukraina stae na krok blyzhchoiu do ratyfikatsii Rymського statutu MKS] URL: <https://www.coalitionfortheicc.org/news/ukraine-moves-towards-ratification-icc-rome-statute-Ukrainian> (in Ukrainian) (accessed February 9, 2026)

14. Shcherban Ye. V., Kaminska N. V. (2020) Deiaki pytannia implementatsii Rymського statutu pro Mizhnarodnyi kryminalnyi sud [Some issues of implementation of the Rome Statute of the International Criminal Court]. *Naukovij visnik Nacional'noi akademii vnutrisnih sprav*. 2020. № 2 (115), pp. 138–143 (in Ukrainian).

15. Agreement on the Privileges and Immunities of the International Criminal Court. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_f62?lang=en#Text (accessed February 9, 2026)

16. Convention on the Prevention and Punishment of Crimes against Internationally Protected Persons, Including Diplomatic Agents. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_389?lang=en#Text (accessed February 9, 2026)

17. European Charter on the Status of Judges. Available at: <https://court.gov.ua/userfiles/05.pdf>. (accessed February 9, 2026)

18. Khan, Karim Ahmad. Statement of ICC Prosecutor, Karim A.A. Khan QC, on the Situation in Ukraine: «I have decided to proceed with opening an investigation.» ICC. Available at: <https://www.icc-cpi.int/news/statement-icc-prosecutor-karim-aa-khan-qc-situation-ukraine-i-have-decided-proceed-opening> (accessed February 9, 2026)

19. Law of Ukraine "On the High Council of Justice" No 1798-VIII of December 21, 2016. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19?lang=en#Text> (accessed February 9, 2026)

Section «Law sciences»

20. Law of Ukraine No 1402-VIII dated on June 2, 2016 “On the Judiciary and the Status of Judges” Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (accessed February 9, 2026)

21. Law of Ukraine No. 3352-XII of June 30, 1993 “On Pretrial Detention”. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3352-12?lang=en#Text> (accessed February 9, 2026)

22. Opinion of the Constitutional Court of Ukraine in the case on the constitutional submission of the President of Ukraine on the provision of an opinion on the compliance of the Constitution of Ukraine with the Rome Statute of the International Criminal Court (the Rome Statute case). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/v003v710-01?lang=en#Text> (accessed February 9, 2026).

23. Regulations on diplomatic missions and consular institutions of foreign states in Ukraine of June 10, 1993. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/198/93?lang=en#Text> (accessed February 9, 2026).

24. Regulations of the Court. Available at: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2024-10/2024-10-15-regulations-of-the-court-eng.pdf> (accessed February 9, 2026)

25. Rome Statute of the International Criminal Court. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588?lang=en#Text (accessed February 9, 2026)

26. Rules of Procedure and Evidence. Available at: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2024-09/RulesProcedureEvidenceEng-2024.pdf> (accessed February 9, 2026)

27. The Criminal Code of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14?lang=en> (accessed February 9, 2026)

28. The Criminal Procedural Code of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17?lang=en#Text> (accessed February 9, 2026)

29. The Criminal Executive Code of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15?lang=en#Text> (accessed February 9, 2026)

30. Tochilovsky V. Jurisprudence of the International Criminal Courts and the European Court of Human Rights. Martinus Nijhoff Publishers 2008. 912 p. (accessed February 9, 2026).

31. United Nations Charter (full text). Available at: https://www-un-org.translate.google/en/about-us/un-charter/full-text?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=ru&_x_tr_hl=ru&_x_tr_pto=sc&google_abuse=GOOGLE_ABUSE_EXEMPTION%3DID%3Dbf5c7bf37a5c872a:TM%3D1770575634:C%3D%3DIP%3D2001:67c:2628:647:38:1300:0:398-:S%3D4VqzzGUwKKFaHXqSwyN WYVQ%3B+path%3D/%3B+domain%3Dgoogle.com%3B+expires%3DSun,+08-Feb-2026+21:33:54+GMT (accessed February 9, 2026)

32. Vienna Convention on Consular Relations. Available at: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/9_2_1963.pdf (accessed February 9, 2026)

33. Vienna Convention on Diplomatic Relations. Available at: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/9_1_1961.pdf (accessed February 9, 2026)